

POPOVNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) vredništvu (Reiserstrasse 8), naročnine, oznanila in reklamacije pa založništvu: tiskarju J. Leonu v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 10 kr.

Razglas.

Prva letošnja preskušnja učiteljske sposobnosti za splošnje ljudske in meščanske šole se bode pričela v Gradcu 15. dne aprila ob 8 zjutraj.

Kandidatje in kandidatkinje, ki nameravajo delati preskušnjo v tem terminu, naj uredijo (inštruirajo) svoje postavno kolekovane prošnje v smislu VIII. poglavja 3. in 4. točke vis. minist. naredbe z dne 8. junija 1883. l. ter je dopšljejo potem dotične okrajne šolske oblasti podpisanemu ravnatelju izpraševalne komisije.

Kandidatje, katerih prošnje se do 13. dne aprila niso vrnile, naj se smatrajo kot sprejeti k preskušnji.

C. k. spraševalna komisija za splošne ljudske in meščanske šole.

V Gradcu, dne 26. februarja 1884.

Jan. Aleks. Rožek,
tač. ravnatelj.

Socijalno vprašanje.

Mnogo se je že pisalo o socijalnem stanju človeštva v obče, zlasti pa o onem pojedinih stanov, in vedno se je poudarjalo, da to stanje ni tako, da bi moglo postati podlaga srečnega družbinskega in državnega življenja. Vedno se je navajalo in se še navaja dokaj sredstev, kako tō nesrečno stanje izboljšati ter mu podati zdrav in čil temelj, na katerem naj bi se človeštvo povzpelo do blažjih nagibov in do blagotvornega izvrševanja svojega vzvišenega namena. Preko vsega tega prizadevanja pa se je socijalno stanje sosebno v nižjih razredih človeške družbe vedno bolj na slabše obračalo, — in dandanes stojimo temu zlu mnogo bližje, kot bi se na prvi hip nadejali. Ne le, da se je socijalno vprašanje postavilo na dnevni red zakonodajstva ter poučne in državne uprave, jelo je tako imenovano socijalistično gibanje mogočno na dan prihajati, in s svojo skoraj nedosežno silo groziti posameznikom in državi. Kar smo poprej le od daleč opazovati mogli, težnje in sredstva vseh onih pod ob-

čnim praporom socialne demokratije se družecih nesrečnikov v inozemstvu, pojavilo se je zadnji čas tudi v stolici našega cesarstva, in vlada sama, izpoznavši veliko nevarnost, katera jej preti od teh socialistov, odredila je izjemno stanje ustavnega življenja za Beč in njega okolico.

Naš poklic ni, te izjemne naredbe pretresavati. Pač pa smatramo za svojo dolžnost, da ravno v teh osodnih časih iz svojega pedagogičnega stališča razvijemo svoje misli o tem gibanju in o sredstvih, kako mu v okom priti.

Ko se je nedavno v francoskem parlamentu vršila živahna debata o delavskem vprašanju, odgovoril je na vprašanje, kako zabraniti delavsko, industrijsko in kmetijsko krizo, ministerski predsednik Jules Ferry, da država ne more v tej zadevi drugega storiti, nego, da daje osobno svobodo, da razvija pouk in da osobno inicijativo nadzoruje in ojači. V koliko bode ta program pomagal odstraniti socialno vprašanje, s katerim se bavi vsa Evropa, ne bomo na široko razpravljali. Da se vzlasti z neomejeno osobno svobodo ne bode mnogo doseglo, je očitvidno, ker to bi pomenilo boj vseh zoper vse. Ta teorija znala bi za posameznika kakor za vso državo zelo nevarna postati. Pač pa se nam zdi umestno povdarjanje potrebnega pouka in s tem večje omike. S tem je izrečena ona potreba, katero izpoznavava ves omikan svet, in katero si je geslo na svoj prapor zapisalo vse pedagogično prizadevanje.

Da se ta potreba ni še zadosti ocenila, čuditi se je tem bolj, ker so nauki socialnega demokratizma, da se v obče izrazimo, tako stari, kot človeštvo samo. Vsaj se že od pamtiveka razlikuje človeštvo v reveže in bogatince, katera razlika je ravno podlaga nerazmerju mej delom in mej uživanjem. Še vsako socialistično gibanje, kakor nam kaže zgodovina vseh časov in vseh narodov, zakrivili so oni razredi človeške družbe, kateri niso imeli ničesar izgubiti, a so hoteli povspeti se na stališče premožniših, po njih mislih le v uživanju posemeljskega blaga živečih razredov. A vsa tačasna gibanja na polju socialnega življenja merila so le na izboljšanje svojega gmotnega stanja, če prav se ne da tajiti, da je bilo tudi njih moralično stanje izprideno in pogibeljno. Današnji moderni socializem pa se razlikuje od prejšnjega v prvej vrsti v tem, da se pojavljajo v njem poleg gmotnih še posebno npravstvene in umstvene, kakor tudi gospodarstvene neprilike. Že leta 1833. je pisal Diesterweg, da je pred vsem treba boljše vzgoje v nižjih razredih, sosebno po večjih mestih, kajti tu je estetična, umstvena in npravstvena omika še na najnižjej stopnji; tu prevladujejo le strasti, katerim ni treba drugega, nego prilike, da se pokažejo v vsej sirovosti in pokončujočej krepkosti. Zato velja dandanes ob jednom tudi vzgojno in moralno stanje izboljšati, toraj preobraziti društveno življenje od znotraj na ven, ker le s tako preobrazbo postalo bode človeštvo sposobno, da si more na pošten način vsakdanjega kruha prislužiti.

Poleg boljše estetične in npravstvene omike treba pa je dandanes tudi obširnejše umstvene obrazovanosti, kajti še le potem se bode mogel človek vspešniše boriti proti vsem neprilikam življenja. Vsaka teh omik je zavisna od druge, in še le v skladnej celoti more se človek v resnici omikan imenovati. Da pa dandanes ravno v umstveni omiki ne sme nihče zaostati, prepriča nas pogled na današnje vedno različnejše socialne in gospodarstvene razmere življenja. Nedostatek mnogostranske vede in znanosti pouzročuje vedno večjo

navrstveno slabost. Od dne do dne je težje priboriti si zadostne podloge materialnega življenja in zadostnega prislužka. Vedno več se zahteva od razumnosti in mislenosti. Tako imenovani boj za obstanek prevladuje vse početje v človeškem in prirodnem življenju. Ta boj zahteva od človeka, da se umstveno vedno bolj razvija in vsopršuje. S prva bojeval se je človek s naravo le z roko in nogo; dandanes bori se tudi z umom. Dandanes dospel je ta boj na vrhunec; najboljši izraz tega v modernej človeški družbi se bijočega boja vseh proti vsem pa je neomejena konkurenca. Kakor v vsej narodi, zmaga tudi tukaj le moč duha, le orožje omike. Ta boj postaja vedno bolj boj razumnosti, in le človek z najsovršnejšim razumom, ne pa človek z najboljšim bojnim orožjem ostane v obče zmagovalec. Ta boj z neomejeno osobno svobodo povpeševati, ne kaže, ker bi se s tem slaběji izročal na milost in nemilostjačjim.

A če hočemo socialno vprašanje povoljno rešiti, moramo tudi te razmere v življenju pojedincev in celih stanov vedno pred očmi imeti ter jih natanko izpoznati. Še le potem nam bode mogoče, ona sredstva uporabljati, katera vodijo naravnost k smotru.

Iz prejšnjega pa je razvidno, da pravi vzrok duševnega in gospodarstvenega proletarijata ni drugega, nego razlika v omiki mej manjino in večino. Ta izpoznava že sama na sebi tirja izjednačbe v omiki mej manjino in večino; ta izjednačba uredila bode boj za obstanek, gospodarstveni boj pa oblačila. Na tak način tudi neomejena osobna svoboda, ako se boče sploh mogla vzdržati, ne bode socialističnemu gibanju nič več tako nevarna.

Celotna omika je tako rekoč pogoj eksistence, kajti kdor se ni ničesar učil, ta dandanes ne more vstrajati. To je notranja zveza mej razumnostjo in tvarino, mej omiko in mej imetkom. Kapital nima svoje moči v množini denarja, marveč v višjej razumnosti, s katero se kapitalist navadno razlikuje od delavca; kajti pri naših socialnih razmerah ni le mrtvo blago, marveč tudi živa omika v družini dedna. Zato vidimo, da ni kapital sam na sebi sovražnik delaveem; sovražen jim postane le tolik, kolikor je s kapitalom tudi višja omika združena; kajti omika in materialni imetek prenašata in nadomeščata se vzajemno.

Pač se ustanovljajo razne narodno-gospodarstvene naprave, katere naj bi priskočile delavskemu stanu na pomoč; a kaj hoče vse to delavcu koristiti, če pa jih ne ve in ne zna uporabljati? Kaj pomaga vsa osobna svoboda, ako pa se ne more obistiniti in vzdržati? Kaj pomaga, ako je vsakemu dovoljeno, svoje sile svobodno uporabljati, ako pa teh sil ne more razvijati? Vse zavisi od tega, da postane človek še le sposoben, v trgovini in obrti vspešno z drugimi konkurirati. Splošnost omike omogoči torej srečno izjednačbo društvenih nasprotij. Tudi prosti človek ima pravico do vede, in čim bolj postane omika splošna, tem večjo korist bodemo imeli od učenosti. Znanstvo razširi naj se v vse kroge, od visokih do naj nižjih sol, od palač do najbornejših koč, in enakost stanov se bode hitro dosegla; sicer ne ona socialna enakost, katera išče svojega smotra v enakosti pozemeljskega blaga in katera je, jednako občnemu bratstvu, le idealna, nemogoča, — pač pa ona znanstvena enakost, v katerej so si jednaki reveži in bogataši. Omika je dandanes središče človeške

družbe, vezilo, katero združuje pojedine dele človeštva v skladno celoto. Vsled omike postane človek še le svobodon in samosvesten. Merilo ljudske omike pa je le splošna omika, toraj število ljudskih šol in drugih učnih zavodov. Stopnja spoštovanja in imovitosti, katero uživajo učitelji naroda, pa označuje stopnjo omike dotičnega naroda.

Obseg omike pa je različen in se razteza na razne panoge človeške vede. Neko popolnost v omiki doseči, posreči se le malokomu, pa take popolnosti tukaj tudi nimamo na umu, ker ta se ne pridobi v par letih človeškega življenja; v dosego take omike treba vse svoje sile in precejšen del svojega življenja žrtvovati. To pa ne ugaja splošnej človeškej družbi, kakoršno imamo tú na mislih. V največ slučajih življenja zadostuje manjša mera splošne omike, recimo poluomika, ker le ta je pristopna vsem stanovom, višjim in nižjim, in le ta izjednači pojavljajoča se nasprotja v socijalnem življenju. Taka omika je potem izraz omikanosti celega naroda, vsega človeštva; le ona bode preustrojila društveno življenje v to, kar mora postati; njena moč še ni obrabljena, njen delokrog še ni dokončan. Pač se je že mnogo storilo na polju ljudske omike, osnovalo se je že na tisoče in tisoče učilnic in drugih zavodov, kjer se bistri um mladini in se nadaljuje pouk odraslih. A v primeri s tem, kar ima omika še storiti, je dozdanje njeno delovanje še pičlo; to nam pričajo oni pojavi socijalnega gibanja, katere smo v začetku omenili. Taka splošna omika krotila bode duhove, da ostanejo lepo v svojem stanju, osposobila bode pojedince, da se uspešno boré s narodo in s svojimi nasprotniki. Potem tudi ne bode treba strogih naredeb zoper rovanje anarhističnih elementov, kajti to bode samo ob sebi ponehalo in se udalo blažjim nagibom splošne omike.

Fr. Gabršek.

Lastovka.

(*Hirundo domestica.*)

Obravnava za srednjo oziroma višjo stopnjo narodnih šol.

Učni pripomočki: natlačena lastovka ali pa velika naravna slika; perut lastovke; košček gnjezda.

Razprava.

1. Uvod.
2. Popis života.
3. Bivališče.
4. Njeno življenje.
5. Gnjezditev in valitev.
6. Njeno popotovanje.
7. Njen glas.
8. Njena hrana.
9. Korist — škoda.
10. Plemena.

Izpeljava.

I. Uvod.

Imenuj mi letne čase! — Kateri je najprijetniši letni čas? — Kako še rečemo namesto spomlad? — Zakaj je vigred najprijetniši letni čas? — Kaj nam naznanja veselo vigred po polju in po gozdih? — (ptice, cvetlice) Kateri ptice nam naznanjajo veselo vigred? Kdo nam pa pride na dom veselo spomlad naznanjat? (lastovka) Ali je lastovka zmiraj pri nas? Kedaj odide in kedaj pride? — Kako jo bomo tedaj imenovali? — (selivno ptico) Kaj pravijo ljudje, ko zagledajo v spomladi prve lastovke? — (da se bo spomlad začela) Ali imajo ljudje lastovke radi? — Zakaj jih imajo radi? — Kaj si pravijo? (da v hišo, pri kateri so lastovke, strela ne udari; da prinesejo zdravje in srečo) Kaj pa storijo umni ljudje, da lastovke rajše pri hiši ostanejo? — (jim pribijajo pod strop, nad vrata i. dr. deščice, da laglje gnjezdo delajo ter pustijo gnjezda in mladiče v miru) Ali storijo pri nas ljudje tako? — Vidimo tedaj, da imajo ljudje lastovke zelo radi, da je lastovka zelo prikupljena ptica. Pripoveduje se, da je letala lastovka okoli križa in s perutmi mahaje hladila trpečega Izveličarja, ter ga s petjem tolažila; zato pa sme med sv. mašo na oltarju sedeti! Kaj nam pripovedujejo ljudje?

Poslušajte vam bom prečital lepo pesmico o lastovki. — (Učitelj prečita 46. branje „Lastovkam“. Glej II. Berilo stran 41.)

O kom sem čital? Koga naj Bog sprejme? — Zakaj naj lastovke Bog sprejme? Kaj nam naznanjajo lastovke? — Kaki se čutimo v spomladi? — Kaj nam tedaj prinašajo lastovke? (veselje in srečo) Kako jih sprejmemo? (gostoljubno, radi) Kaj storimo, da rade pri nas ostanejo? — Česar tedaj ne smejo otroci storiti? —

Pazite, bom še enkrat prečital pesen.

II. Popis.

Kdo je že opazoval lastovke? — (Učitelj pokaže natlačeno ptico, ali pa sliko) Kaj vidite tukaj? — Hočemo si lastovko natančneje ogledati! — Katere dele ima njeno truplo? — (glavo, vrat, trup, peruti, noge in rep) Kakšna je njena glava? — (drobna, okrogla) Kaj ima glava spredi? — (kljun) Kakšen je kljunček? — (Kratek, na dnu širokoplošnjat; na koncu osten in malo prikrivljen) Kaj najdemo v kljunu? — Kakšen je jezik? — Povej še enkrat, kakšen je kljun! — Kaj vidimo na vsaki strani glave? — Kakšni ste oči? — (okrogli, majhni in živi) Ali ima lastovka tudi ušesi? Kje pa ste ušesi? (pod perjem skriti) Povej mi vse, kar smo o glavi slišali? —

Kakšen je vrat? (kratek) Kaj mi veš o trupu povedati? (droben, ličen) Kaj ima lastovka na straneh? (peruti) Kakšni ste peruti? — (dolgi in ozki) Čemu je podobna perut? — (kosi) Čemu služite peruti? — Kakšno je perje na perutih? (dolgo) Štejmo, koliko dolgih peres ima na vsaki peruti? (18) Ta peresa imenujemo letavna peresa! — Povej to N! — Zakaj jih imenujemo tako? Povej mi še enkrat, kaj smo slišali o perutih! Poglejmo njene noge! Kaj veš o nogah povedati? — (dolge, drobne, šibke) So cele noge s perjem pokrite? — S čim je spodnji del pokrit? — (z roženimi ploščicami) Koliko

prstov ima lastovka na vsaki nogi? — (4) Kako so obrnjeni? (3 naprej, 1 nazaj) Kaj zapazite na koncu prstov? (drobne krempljce) Ali lastovka pogosto po zemlji hodi? Njene noge niso za hojo vstvarjene, le redkokedaj se spusti na zemljo, samo takrat, kedar pobira slamo ali blato za gnjezdo! — Povej še enkrat, kaj smo rekli o nogah! —

Kakšen je pa rep? (dolg) Komu je podoben? (škarjam, ali dvoroglatim vilicam) Kakšen je tedaj rep? — Štejmo, koliko dolgih peres najdemo na repu? (12) Kdo vé, čemu rabi lastovka ta peresa? (da se z njimi po zraku vodi) Imenujemo jih repna ali vodilna peresa. — Koliko repnih ali vodilnih peres ima lastovka? — Povej še enkrat, kaj si si zapomnil o repu!

S čim je pokrita lastovka? Je li perje povsod enako dolgo? Kje je daljše, kje je krajše? — Poglejmo si eno pero natančneje! — Iz katerih delov obstoji pero? — Hočemo si ga narisati! — To ploščo iz nitkastih peres imenujemo *banderee*! — Kakšno pa je to rebro, na katero so priraščena ta drobna peresa? (zgoraj zamašeno, a spodaj votlo) To rebro se imenuje *vretence*, njegov spodnji del *cev*. — Prerežimo cev! Kaj najdemo v tej votlini? — (tanko kožico) Ta kožica se imenuje *sree* ali *dušica*. Imenuj mi dele peresa — S čim je odeta lastovica? Kteri so glavni deli peresa?

Poglejmo si lastovkino obleko po barvi! — Kakšna je lastovka po hrbtu? — (modročrnkasta) Kakšno je čelo in grlo? (rujavo) Kaj je prek grla? (modročrnkasta proga) Kakšna je ptica po trebuhu? — (rujavo-rumenkasta). — Njeno modro črnkasto perje se lepo blišči.

Hočemo ponoviti, kar smo do sedaj opazovali. — Kdo mi še zna popisati glavo? — Kakšen je vrat, kakšen trup? Kaj so o perutih povedali? — Kaj si si o njenih nogah zapomnil? — Kaj mi veš o repu povedati? — Iz katerih delov obstoji vsako pero? — Kakšne barve je lastovkino perje? —

Kdo zna sedaj lastovko popisati? —

Učitelj zapiše na tablo! —

Lastovka ima glavo, vrat, trup, peruti, noge in rep. Glava je drobna in okrogla. Spredi na glavi najdemo kljun. Kljun je kratek, na dnu širokoflošnjič, na koncu pa osten ter malo prikrioljen. V kljunu je tenak jezik. Oči ste majhni, okrogli in živi. Vrat je kratek. Trup je droben in ličen. Lastovka ima na straneh 2 dolgi in ozki peruti. Vsaka perut ima 18 letavnih peres. Noge so drobne in šibke, ter so pokrite spodaj z roženimi ploščicami. Na vsaki nogi so 4 prsti, trije so obrnjeni naprej, a eden nazaj. Na koncu prstov so drobni krempljci. Rep je škarjast in ima 12 vodilnih peres. Lastovka je pokrita s perjem. Njeno perje je po hrbtu in po straneh modročrnkasto ter se bleskeče; po trebuhu pa rujavo-rumenkasto. Čelo in grlo je rujave barve, prek grla ima črnkasto progo.

III. Bivališče.

Učitelj pripoveduje:

Lastovke ne najdemo samo pri nas, ampak po celi topleji Evropi. Ona se je pri nas že v starodavnih časih človeku pridružila in prebiva v palačah, kakor tudi v revnih bajtah, ako je človek ne preganja. Le tedaj, če ne more

nobenega stanovanja pri hiši dobiti, prebiva tudi na strmih pečinah visokih gor.

O čem sem vam sedaj pripovedoval? (o bivališču) Kaj sem vam o bivališču pripovedoval? — Povej še ti!*) —

IV. Njeno življenje.

Lastovka je zelo snažna in vesela ptica, le o slabem vremenu, ko ne dobi zadosti živeža, postane bolj otožna. Ona je izvrstna letavka. Človek ji komaj zamore slediti z očmi. Zato je pa tudi navadno v zraku. Ona se leteča koplje in potaplja v vodo, leté lovi hrano po zraku in lete pita iz gnjezda izpeljane mladiče. Hitro, kakor misel leti po zraku. Zdaj jo vidimo visoko nad stolpom, zdaj se izgubi izpred naših oči; naenkrat že nizko kje prileti od druge strani.

O čem sem vam zdaj pripovedoval? (o življenju lastovske) Kaj je lastovka? (izvrstna letavka) Kje tedaj navadno najdemo lastovko? — (v zraku) Kaj pa stori lastovka vse v zraku? — Ali je lastovka zmiraj dobre volje? — Kedaj ne? — Pripoveduj še enkrat, kaj smo o njenem življenju slišali! — N. N. (Se kratko zapiše)

V. Gnjezditev in valitev.

Kedaj pridejo lastavke k nam nazaj? (aprila) Kaj storijo najpopred, ko pridejo spet nazaj? — (Poiščejo stara gnjezda.) Kaj pa stori lastovka, ako je staro gnjezdo razdrto, ali če si ga je kakšen vrabec osvojil? (Zida si novo) Kaj morajo tudi lanski mladiči storiti? — Ali je že kateri opazoval, kako si dela lastovka gnjezdo? — Hočem vam še jaz povedati! — Lastovka pobira po cesti in pri mlakah blato s kljunom, ter ga nese na tisto mesto, kjer meni zidati gnjezdo. S kremplji se drži, z repom se podpre in s kljunom polaga grudico na grudico ter vsako oslini, da se dobro prime. Da postane gnjezdo bolj trdno, vplete med blato tudi bilke, dlake in perje. Ko ima gnjezdo že močno podlago, vsede se v nje, ter dalje dela. Pripoveduj to N! — Ali zida lastovska celi dan? (samo zjutraj) Zakaj li samo zjutraj? (ker ima več slin) Koliko časa potrebuje lastovka, da napravi gnjezdo? (Navadno en teden) Hočemo ponoviti! — Kaj stori lastovka najpoprej, ko pride k nam nazaj? Če pa starega gnjezda ni več? — Kako zida lastovka gnjezdo? Kedaj zida navadno? — Koliko časa potrebuje, da dovrši gnjezdo? — Povej še enkrat vse, kaj smo o gnjezditvi slišali! —

Kedaj vali lastovka? — Kakšna so njena jajca? — Kakšni so mladiči? — Poslušajte: Meseca maja znese samica 4—6 belih, sivo - ali rujavo-pikastih jajec, iz katerih v 12. dneh izvali mladiče; to pa le tedaj, če ji samec živež nosi. Mladiči so grdi zijaki, ki vedno čivkajo, in lačne kljune odpirajo, da zamoreta stara dva komaj dovolj živeža donášati. Mladiči so pokriti z mehkim puhom. V 3 tednih postanejo godni in že jih peljeta stara dva črez dan iz gnjezda, da se učijo živež iskati. Nekaj časa jih še peljata stariša na večer zopet v gnjezdo, pozneje morajo zunaj prenočiti, konečno jih stari zapusté in

*) Pri tej, kakor pri vseh naslednjih točkah razprave naj učitelj najvažnišo stvarino v kratkih besedah na tablo zapiše; za višji oddelek to ni potrebno.

mladiči morajo sami zase skrbeti. Meseca avgusta ali septembra valijo stari drugokrat. —

To se izprašuje, ponovi ter kratko zapiše.

VI. Njeno potovanje.

Ali ostanejo lastovke zmiraj pri nas? — Kdaj odpotujejo? (septembra) Zakaj pa ne ostanejo pri nas? (nimajo živeža) Kaj storijo poprej, ko odletijo? — (zbirajo se). Ali vse lastovke odletijo? Pazite! —

Ko lastovke drugi rod na noge spravijo, začnejo se zbirati v posvét, staro in mlado. Nemirno létajo okoli, kakor da bi hotele mlade izuriti v letanju za dolgo popotovanje. Neko mirno noč izginejo. — Zgodna zima in pomanjkanje živeža vsled slabega vremena silijo jih mnogokrat prej odpotovati ko so izredile drugi rod; mladiči morajo tedaj gladu poginiti. Pravijo pa tudi, da se mnogokrat zelo stare lastovke zamudijo; te se baje potem poskrijejo v drevesna dupla in podzemeljske votline in tukaj prezimijo.

(Izpraševanje, ponovitev in napisanje.)

VII. Njen glas.

Kdo od vas je že slišal lastovko peti? Ali ima lastovka lep glas? Kako jo bomo tedaj imenovali? (ptico pevko) V katerem času si slišal lastovko peti? Kako pravi, kedar je prav dobre volje? („vit“ ali „vide-vit“) kako pa v nevarnosti, če vidi n. pr. kako mačko ali če jo hočemo vloviti? („bivist“) V smrtnem strahu sliši se trepetajoč „čec“! Lastovka ima, če tudi slab, vendar prav prijeten glas. Lastovke zelo rade pojejo, posebno tedaj, ko samica vali, poje samec tako prijetno in zadovoljno, da ga je veselje poslušati. Ni se še zdanilo, vse še spi in že sedi lastovka na strešnem žlebu in poje svojo jutranjo pesem. —

Bomo to ponovili in zapisali.

VIII. Njena hrana.

O čem se živi lastovka? (o mrčesih, muhah, mušicah, komarjih, žuželkah in pajkih) Kje pa išče lastovka svoj živež? (v zraku) Ona si ves živež v letu vlovi. Če kakšna živalica kje čepi, tedaj jo najpoprej v zrak nažene in potem jo še le vlovi! — Ali je res, da lastovka tudi bučele vživa? Nekateri trdijo, da ni res, da bi lastovka bučele uživala, češ da ona za nobeno živalico s strupenim želom ne mara! —

Se ponovi in zapiše.

IX. Korist — škoda.

Kaj uziva lastovka? Kakšna nam je skoz to? Ali ve kdo imenovati, kakšno škodo, ki nam jo napravi lastovka? Lastovka ne napravi nobene škode, kajti to, da bi zobala bučele se ne ve za gotovo, koristna nam je pa le zelo, ker pokonča toliko škodljivih živalic! — Smemo tedaj lastovko preganjati? — Kaj pa storijo nekateri hudobni otroci? — Je li to prav? — Zakaj ne? — Kaj bote tedaj vi storili, če vidite hudobne otroke lastovkam gnjezda razdirati in mladiče mučiti? (posvarili).

Lastovka ima med živalmi tudi sovražnike, in ti so miši in podgane, ktere jim mladiče pokončujejo. Nek droben sokol pa ptice po zraku lovi. Na Laškem in Španskem jih ob popotovanju ljudje vsako leto več tisoč polovijo in pojedó, če ravno imajo pregovor, ki pravi: kdor lastovko umori, umori svojo mater.

Hočemo še to ponoviti.

X. Plemena.

Pri nas najdemo dve vrsti lastovk, namreč vaško ali kmečko lastovko in mestno ali domačo lastovko. Vaška lastovka se razločuje od mestne, da je nekoliko manjša in da je po trebuhu vsa bela. Tudi njen glas je nekoliko drugačen. — Ponovitev.

Splošna ponovitev: *A)* ponovitev vsake točke razprave posebej s pomočjo učitelja. *B)* brez učiteljeve pomoči. *C)* skupno popisovanje lastovke. *D)* obravnava in čitanje pesmi „Lastovkam“. *E)* popevanje pesmi „Lastovkam“.

(Glej prilogo k 13. listu Popotnika 1880.)

M. V. Hočki.

Učiteljska pisma.

I.

Slovenski kmet rad čita; njegova posebna lastnost je radovednost. Zadnja pa je gotovo znamenje inteligence. Imel sem že večkrat priliko govoriti z omikanimi tujci, ki so po naših deželah potovali ter opazovali našega kmeta. Pripoznali so, da je naš kmet inteligenten in da v tem presega svojega ošabnega soseda.

Nedelja je našemu kmetu posebno veseli dan. Ne samo, da počiva po trudapolnem delu v tednu, nego da ima čas — čitati.

„Jutri ga zopet dobimo. Priđi k nam in še reci Jakobu ter Boštjanu; bomo videli, kaj je zopet novega.“

Tako jih slišiš v soboto govoriti. „Slov. Gospodarja“ se veselé. V nedeljo popoldne se snidejo. Po zimi sedé krog velike mize, po letu pa pod košato lipo ali orehom. Jeden — najspretnejši v čitanju — čita, ovi pa poslušajo pušče tobak iz majhne pipice. Vsak ima obrnene oči v bralea, da ne bi preslišal nejedne besede.

Tudi knjig društva sv. Mohora se jako veselé. Na to društvo pa je tudi lahko ponosen ves slovenski narod. Le pomislite, jeden in pol milijona nas je in od teh je blizo 29 tisuč udov; kar pa je najimenitnejše, večina je prosto kmečko ljudstvo.

Te knjige so tako prav za prav duševna hrana našemu ljudstvu. V dolgih zimskih večerih je zanimivo stopiti v kmečko sobo.

Osemnajstletna hčerka prede. Kako spretno stvarja s svojimi prsti tenko nit! Mati sedi pri mizi ter popravlja najmlajšemu otroku obleko. Hišni gospodar ogleduje konjsko opravo, je-li v redu, ker bode jutri iz gozda vozil drva.

Ob peči na klopi sedita stari oča ali dedek in njegov vnuk, devetletni deček, oba luščita fižol ali tudi tikvino seme. V tem se razločujeta, da dedeku oči še bistro gledijo, a vnuku pa se že od spanja zapirajo.

Pri mizi poleg matere sedi dvanajstletni sinek. Odprto knjigo ima pred seboj, s ktere čita. Gladko in lepo bere deček. Prijetno je poslušati tak lepó doneči otročji glas. Vsaka beseda je razumljiva.

In kako vsi — razen vnuka — pazljivo poslušajo. Kakšna je vendar ta knjiga, s katere deček bere? Slovenske večernice so. Sine k bere zanimivo povest iz turških časov.

Proti koncu že gre. Pazljivost je tem večja. Predica je ustavila svoj ropotajoči kolovrat, mati igle ne vbada in gospodar je tudi pustil opravo, dedek pa je že davno pozabil na luščenje. Vsak gleda na bralea. Kakšen konec bo vendar? — — — Dobro se je končalo. Vsak je zadovoljen, neko veselje ga obdaja.

„To je lepo, to je lepo!“ vsak pravi. In sedaj sivi starček besedo poprime ter začne pripovedovati od divjih Turkov. Pravljičo o „Harambaši“ je že tolikokrat pravil, a nocoj še jo zopet mora ponavljati. Vse posluša, ko bi je še nobeden ne bil že slišal. —

Večernice so pri kmetu posebno na dobrem glasu. Prebira nje vse leto. Da v obče govorim, Mohorove knjige so sedaj potreba našemu kmetu. Jaz še si ga brez njih misliti ne morem. Ako pri hiši na polici najdeš več žloženih knjig, gotovo so od Mohorovega društva.

Hasek teh knjig je neizmeren. In ravno sedaj je čas naročevanja nanje. Pomen tega prvega mojega pisma je v prvi vrsti, da opozorim svoje čestite kolege na to. Navdušujmo, prigovarjajmo naše ljudstvo, da bo vsak količkaj premožen dal ta goldinar za šest prekoristnih knjig.

Res je, da je revščina našega kmeta velika in da se pri naročevanju imenovanih knjig rad s tem izgovarja. Umeva se, da po pravici. A nas naj to ne straši! kajti pomisliti treba samo to: Kmetu se res hudo godi; zadolžen je, davek skoro neznosen. V takem položaju mu upade pogum, zaupanje v samega sebe. In kaj stori sedaj? Ne da bi šel pogumno na delo, nego poda se — v gostilno. Z vinom in žganjem si hoče pregnati oblake skrbi.

Moja misel je, da so mu naj knjige tovarišice in svetovalke v takih žalostnih položajih. Mnogemu je že dala povest ali kak drug sestavek zopet pogum. Kazala mu je pot, po kateri mu je iti; kazala mu sredstva, s katerimi mu je možno priti iz bede.

Na slavo Mohorovej družbi moram izpovedati, da so mi taki vzgledi znani.

Kakor znano, je dobro gmotno stanje podlaga zadovoljenemu življenju. Pomagajmo tedaj, častiti kolegi, da se bo naše ljudstvo zopet v tem obziru vzdignilo! Delujmo, da bo korakalo z občnim napredkom! Jedno sredstvo k temu smotru so gotovo take knjige, kakoršne izdaja imenova družba.

M. D.

Književna poročila.

„Mlada leta. Našej deci napisal *Josip Gradačan*.“ To je naslov 48 strani obsezajoči knjižici, ki je zagledala pred kratkim v Ljubljani v tiskarni Blaznikovih naslednikov „ob pisčevih stroških“ beli dan, in katero si hočemo nekoliko natančneje ogledati. Odprimo jo! Spis prvih četirih strani se zove „prihod kraljice“. No, spomlad pride in cela narava je perzonificirana. Zares lepo. „Na domačem holmeu in na visokej gori“ je večer na selu in jutro vgorovju: Sledi še: „Na senu“, „Pod smreko“, „ulnik“, „doma“, „na potu“, „vrh hruškovega drevesa“, „kako se jazbecu kuri“, „kako je človeku pri sreč, kedar prvič dihurja sreča“, „prosee“, otroci in ptice“. Podobe odlikuje čvrsti duh za naravo in resnična psihologija. Barve so nežne, pri tem seže poobrazba bolje v globoko nego na široko. Včasih vendar namoči slikar svoj čopek v sentimentalnost. Podobe, ki so te nujance proste (posebno „otroci in ptice“, kako je človeku pri sreč...“) so izvrstna sredstva, da zlahkijo čut dečku, deklici, ki obiskujeta višji razred ljudske šole. Druge zahtevajo moč, ki povzdigne braleca od realnega v obsežje ohlipnih abstrakeij. Pri mladini ljudske šole se ta moč le redko nahaja. To bolje zanima dejanje, gibanje, življenje, katero je tako burno, kakor svoje lastno. Jezik je plemenit in mladi dijaki bodo radi srebal, „ambrožične vonjave“, a naša deca, ki se krepča pri čvrstem vreleu iz peščice, take pijače ni vajena. Vendar ne dvomimo, da si bode pridobila knjižica obilno število hvaležnih bralecev, tudi zato, ker ji cena z ozirom na okusno zunanjo obliko ni pretirana. Velja namreč samo 20 kr. (s pošto 22 kr.) in se dobiva pri bukvovezu Bonaču na Poljanski cesti šte. 10 v Ljubljani. Kdor plača 10 zstisov, onemu ni treba platiti poštnine; na 20 komadov se dobita 2 po vrhu. — Mi „Mlada leta“ našim častitim braleem prav toplo priporočamo.

V.

Narodno blago.

XXIII.

Pripovedke o gornjem Celjskem gradu.

I.

Pod gradom živel je v nekej koči pred davnim časom, menda že pred več ko 80 leti, ubog pa korajžen dninar. Bil je močen, da mu pač po celi fari zdaj več para ne najdeš. Njega ni bilo nikdar ne strah, in nobene stvari na svetu se ni bal. Enkrat je prišel pozno na večer domov. Meni se dozdeva, da so ranjki Grajšček pravili, da je bilo okoli polnoči. Ko je bil že blizu grajskih vrat, zapazi ravno pri Grajšekovem kozoleu nekoga z vozom. Kar bliže stopi in, no glejte, pred njim je stal prav en čuden mož. Bil je visok, ja, in je imel tako široke pleče, da je bilo kaj. Na glavi je nosil visok klobuk s prav širokimi krajei. „Kaj pa voziš in kam?“ ga povpraša naš dninar. Nič odgovora ne. „Hitro povej“, pravi dninar, drugače ti bom pomagal doli po

bregu, da boš ti vedel, kdo sem jaz. In še nič odgovora. No, zdaj pa zgrabi voznika za roko. Pa huš, ta roka je bila sicer tako napravljena, kakor so naše, in ni imela parkljev, kakoršne ima hudir, o ne, pa živa ni bila, ampak menda iz jirhe, pa s čim natlačena. Ti ubogi dninar, zdaj ga pač popade strah zdaj, menda prvokrat v celem življenju, in kar spusti roko. Hitro začne klicati Grajšeka, kateri je na kozoleu spal. Ta je vse to sam videl in slišal, pa korajžen je tudi bil. Kar skoči po koncu, vendar mu žena zabrani iti iz kozolca. „Pa vsaj glej, kam da mi pošast svoj voz zavleče“ poprosi dninar Grajšeka. Med tem skočim po Jurja. Ta Jur je bil tam blizo doma, pa je tudi imel zadosti korajže. Saj takrat niso bili možje tako plahi in šlevasti, kakor zdaj. Pa komaj dninar odide, ta čudni voznik tako pokne z bičem, kakor bi zagromelo. In zapeljal je svoj voz za grajskim zidom, da se je vse streslo.

Grajšeku se je kar stemnilo pred očmi, in ko sta prišla dninar in Jur, jima ni vedel nič povedati, kam je zginil voznik. Potem so šli vsi trije iskat so vse preiskali, pa najšli niso čisto nič. Kaj je druga vozil, ko denarje? Ko bi ga bil le dninar držal za roko, da bi bila ura dvanajst odbila, potlej bi bilo vse njemu ostalo. Pa kaj, ko je bilo zdaj že vse prepozno?

II.

Neki kmet iz Hudinje doma, je imel za gradom gorico. Ob trgatvi pelja nekega večera sode gor. Ko pripelje na vrh hriba, sreča ga majhen, pa čudno grd voznik. Ta je peljal na čisto majhnem vozičku sod, in kaj mislite, kdo je bil vprežen? Nihče drugi kakor mačke, same mačke, vam pravim, in sicer več parov. So pa tudi težko vozile, kajti pri vsakem koraku so se njim iskre izpod parkljev vsipale. Vozniček ta je vozil zlato in srebro v Landeški grad. Pa ker je bilo to krivično blago, se ni dalo skoraj iz mesta premakniti, tako je bilo težko. Mačke pa so se seveda še bolj zastoj vpirale. Vozniček reče kmetu: „Zapreži tvoje konje pred moj voz!“ Kmeta je bilo groza in strah da je bilo strašno. Mahoma vboga. Vozila sta pa tako težko, da je iz konjev kar voda tekla. Potem reče voznik: „Izpreži, dalje si sam pomagam. Tu imaš plačilo.“ Pri teh besedah da kmetu grudo ilovke. Brez da bi jo ta pogledal, vrže jo na voz in seboj pelje. Še le drugi dan, ko se jo malo strahu otrasel stopi k vozu. Hotel je videti, kakšno plačilo je sinoči zaslužil. Pa glej, cela gruda je bila čisto, rumeno zlato, ja nič druga ne, ko pravo zlato. Se vé da je kmet čudno obogatel, in so še njegovi nasledniki zdaj bogati.

Miha Kokot.

Dopisi.

Ljutomer, v dan 18. febr. 1884. Naše učit. društvo je imelo v dan 14. febr. t. l. svoje zborovanje v Ljutomeru. Dopisov ni bilo. Na dnevnem redu je bil govor o delovanju šols. vrtev z vrtnarskim društvom v Gradcu. O tem je poročal gosp. real. učitelj Jan. Kryl prav zanimivo. Najprvje je govoril sploh o pomenu šolskih vrtev, ki so blizu mest in na deželi; za tem posebej o šolskih. Zadnji so za šolsko mladino in za kmetsko ljudstvo, kateremu naj bo ideal vrta sploh. Žalibože pa doslej še nismo imeli prav urejenih šolskih

vrto, nego ti so bili večinoma samó drevesnice, včasí pa še niti to ne. Šolski vrti morajo preskrbovati svojo okolico z raznimi semeni, katerim je ugodna zemlja okolice in nje podnebje. Vsak šolski vrt naj bo vsaj eno oralo veliko zemljišče z globoko prstjo, ne na skali, ne na močvirju; podprstna zemlja mora biti naplavljená (diluvialna), ne mastna ilovica, tudi ne kisela, kakor je v močvirju. — Za tem prešel je govornik na vprašanja štaj. uč. zaveze zastran delovanja šolskih vrtov z vrtnarskim društvom v Gradcu ter rešuje stávljena vprašanja takó-le: 1. Oskrbniki šolskih vrtov pripoznavajo mogočnost, potrebo in vrednost sodelovanja šolskih vrtov z vrtnarskim društvom v Gradcu. Dozdaj še sicer ni bilo mogoče sodelovati z omenjenim društvom, ker še pravih šols. vrtov ni bilo; a sedanji razvoj gospodarstva na kmetih pa zadnje zahteva, ker šolski vrti ne delujejo samo za šole, nego za celo okolico. II. Oskrbniki šols. vrtov bi bili v stanu in tudi voljni sodelovati z vrt. društvom; največja zadrega bi pa bila denarno vprašanje, namreč, ker kr. šols. sveti ne bi hoteli povsod dovoliti potrebnega denarja. 3. Naše želje v zadevi šolskih vrtov so: da naj vrt. društvo razdeljuje in preskrbljuje šolam potrebna semena i. t. d., če ne brezplačno, pa vendar po nizki ceni. Semena, sajenci i. dr., katere šolsk. vrt pridelá, se naj razširjajo po taisti okolici. 4. Gledé urejenja šolskih vrtov pa gosp. govornik to-le misli: Vrtnarsko društvo v Gradcu naj izdela natančen načrt, po katerem se naj šolski vrti uredijo. S totim načrtom naj se obrne do vis. dež. šols. sveta in ta naj po poti ukaza naloži okr. in krajnim šolsk. svetom, da naj preskrbi priličen prostor za šols. vrt. Tako urejenim šolsk. vrtom naj podeljuje brezplačno ali pa po nizki ceni potrebnih semen, sajenic i. dr. Ako bodo šole imele svoja semena, bodo je lahko med seboj in vrt. društvom v Gradcu zamenjavale. — Ker uredništvo lista „Schule und Haus“ izvrstno izpolnjuje svoj obet, bode se naše društvo naročilo na ta list, ki je v resnici list za šolo in dom. Pri prihodnji seji, ki bode dne 13. marcija, reševal bo drugo vprašanje štaj. uč. zaveze o učnih sredstvih gosp. Toma Pušenjak. Želeti bi pač bilo, da bi se te seje vsak učitelj našega okraja že zaradi same stvari udeležil, ker se vsaj meni zdi velike važnosti ravno to vprašanje. — Našemu društvu je pristopil kot novi uč. g. Franjo Šneider, učitelj na Ovenu.

Josephus.

Konjice, 3. sušča 1884. (Konjiško učiteljsko društvo) je zopet dvakrat zborovalo; namreč 13. decembra 1883 in 7. svečana 1884 v Konjicah. Prvega zborovanja so se vdeležili društveniki v popolnem številu, ker je bila takrat tudi volitev strokovnjaka v okrajni šolski svet. Po dokončani volitvi predaval je g. Pavel Leitgeb prav zanimivo o trsni uši ter na podlagi statističnih podatkov dokazal, kaka nevarnost preti našim vinogradom. Pri drugem zborovanju scer niso bili vsi udje navzoči, a vendar se je zbralo lepo število društvenikov. G. J. Dobnik je govoril o sredstvih, katerih se naj učitelj poslužuje, da bo uplival na npravstvenost mladine. Razna poročila so se preložila zaradi pomanjkanja časa na prihodnjo sejo. Med nasveti moram omeniti posebno onega, kojega je stávil g. Dobnik rekoč, da bi se naj pri vsakem društvenem zborovanju najpred izvršil učni poskus z učenci. Pri teh poskusih naj bi se postopalo tako, da pridejo v teku ednega leta vsi predmeti ljudske šole na vrsto. Cvahte se je odločil izvršiti pri vsakem zborovanju učni poskus s svojimi učenci držeč se gesla starega Rimljana, ki pravi: „Longum iter est per praecepta, breve et efficax per exempla.“ Zaradi premeščenja k Mali nedelji mu tega ne bo mogoče storiti). Prihodnje zborovanje bode 3. aprila t. l. v Konjicah. Na dnevnem redu je: 1. Poročilo predsednika o društvenem delovanju preteklega leta. 2. Volitev novega odbora. 3. Govor o spisju (g. Teran). 4. Kako in kaj se naj iz sadjereje na ljudski šoli podučuje. (g. Lovro Serajnik). 5. Razna poročila. 6. Nasveti.

— te

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] je podaril iz svojega za raširjanje šole v Preserji 200 fl. in šoli v Apačah (Abstall) pri Omureku v ravno isti namen tudi 200 fl.; na dalje kr. šolsk. svetu v Dolu (Laški okr.) 100 glđ. za zgradbo nove šole.

[Okrajnim šolskim nadzornikom] je gosp. minister za uk in bogočastje imenoval profesorja na c. kr. višji realki v Ljubljani gosp. Andreja Senekoviča za šolski okraj Radolice in ravnatelja c. kr. učiteljsča v Ljubljani, gosp. Blaž. Hrovat-a za šolski okraj Kočevje.

[Zoper mnogopisarijo v ljudških šolah.] Gosp. minister za uk in bogočastje je glede se gmerajočih od raznih strani došlih pritožb, da so vodje in učitelji ljudskih šol s pisarijo preobloženi, z naredbo z 12. dne februarja 1884. l. št. 23122 šolskim oblastnijam ukazal, naj obstoječe dotične določbe pregledajo in popravijo ter zanaprej gledajo na to, da se nepotrebne pisarije pri ljud. šolah odpravijo, neizogibne pa kolikor mogoče olajšajo. — Po priliki priobčimo celo dotično naredbo.

[Slovenščina — poučni jezik v našem učiteljišču?] Dne 29. februarja letos predstavili so se slovenski poslanci: Goedel, Vošnjak, Raič jegovej prevzišenosti ministru Konradu proseči ga, da rači ukrenoti naj se v učiteljišču v Mariboru upelje slovenski jezik kot poučni jezik. Po dolgem dokazovanji in moledovanji obečal je rečeni minister, ka hoče strogo na to gledati: vsi učitelji na učiteljišči morajo biti zmožni tudi slovenščine, a pripravniki bodo morali razve slovnice še v nekem drugem predmetu izpit napraviti v slovenskem jeziku, da tako pokažejo ne samo zorbno (teoretično) nego tudi porabno zmožnost in sposobnost poučevati v slovenskem jeziku. Kaka dva predmeta ali morebiti trije predmeti: verozakon, računstvo, prirodopisje dočakajo konči deloma bodočo šolsko leto zvršitev storjenega obeta.

[Dr. E. Kehr.] znani pedagog, pisatelj — vzorni učitelj in dosedanji ravnatelj učiteljsk. semenišča v Halberstadt-u je premeščen v Erfurt. Pri odhodu so mu priredili Halberstadt-ski prebivalci in njegovi hvaležni učenci sijajno ovacijo, pri kateri se je očitno pokazalo, kako občutljivo zadene tamošnji pedagogski zavod izguba tako odličnega vodje.

[Imenik ljudskih šol in učiteljev na Kranjskem] bode izdal odbor „Slov. učit. društva“ v Ljubljani. Vredovali bodo ta „Imenik“ gg. Predika Jak., glavni učitelj na c. k. izobraževališču, Žumer Andr. in Iv. Lapajne, c. kr. okr. šolska nadzornika.

[Fizika v nižjih šolah.] Metodična razprava; spisal Fr. Hauptmann. Tako se zove 26 strani velike osmerke obsezajoča brošurica, ki je ponatis iz lanskega „Popotnika“. Priredila se je ta posebna izdaja z ozirom na res izvrstno vsebino razprave z namenom, da vstrežemo z njo slovenskemu učiteljstvu. Vsled tega je tudi cena knjižici koliko mogoče nizko nastavljena — samo da založnik lastne stroške pokrije. Velja namreč le 15 kr. (po pošti 17 kr.) in se dobi pri založniku M. Nerat-u v Mariboru — Reiserstrasse 8. Naroča se lahko na njo tudi s poštними markami.

[300letnica ruskega tiskarstva.] V Moskvi, Petrogradu in Levovu praznovala se je dne 5. — 17. decembra lanskega leta 300letnica ruskega tiskarstva, katero je v Rusiji vpeljal menih Ivan Fedorov. O tej priliki je bilo sklenjeno v Moskvi, da se temu, za ruski narod zaslugopolnemu možu, postavi dostojen spominek in je v ta namen že nabrano 11.000 rubljev. V Petrogradu pak se je sklenilo, da se pozemeljski ostanki Ivana Feodorova, ki že leže blizo 300 let na pekopališču v Levovu (v Galiciji), izkopajo in prenesejo v Moskvo. Novine objavljajo, da se bo to letošnje poletje zgodilo. — Pri tej priliki bodi omenjeno, da je prva slovenska knjiga, namreč: Trubarjev

katekizem vkupno z malim abecednikom, v mestu Tübingen na Nemškem, že l. 1550 (če tudi z nemško abecedo) tiskana, in je toraj tisk prve slovenske knjige za 33 let stareji od ustanovljenja ruskih tiskarn.

[Imena novcev.] Krajcer je dobil ime od besede križ, ki se nemški imenuje „Kreuz“ in to za to, ker je bil s početka na vsakem napravljen križ. Prve take novce je izdeloval cesar Konstantin veliki. Pozneje so tudi drugi enake novce delali, a imenovali jih po njegovih (? Vr.) „krajcerje“. — Prve groše (grošiče) koval je česki kralj Venceslav II. 1296 l. Ti groši so bili iz srebra, četrt lota težki in debeli, ter so vsled te debelosti po latinskej besedi: „grossus“ dobili to svoje ime, da so se od drugih manjših novcev razlikovali. — Forint je denar, ki se je začel kovati l. 1252 v Florenciji, zato je bil imenovan „florein“ — „florein“, iz česar je nastala beseda forint. Nekoliko pozneje so začeli tak denar kovati v Nemčiji iz zlata, ki je po nemškem „Gold“ dobil ime „golden“ — „guiden“, kakor se nemški še dandanes imenuje; iz tega se tudi izpeljuje česka beseda „zlatý“ (zlat) a po nemškej naša nepravilna: goldinar. — Thaler (tolar) je dobil ime od Johanisthala v Češkej, kjer so bili skriti bogati rudokopi s srebrom in zlatom in kjer se je začel l. 1515 kovati težak zlat denar, ki se je po Johanisthalu imenoval „Johanisthaler“, a pozneje krajše samo „taler“ (tolar). — Dukati (zlati) so bili kovani najprvo v Italiji baje vže v 6. veku, a drugi velé da l. 1140. Ime so dobili od latinske besede „dukatus“, kar pomeni vojvodstvo (od besede dux — vojvoda).

[Razpisane učiteljske službe.] Poduč. služba na 2razrednici pri sv. Duhu v Halozah (Ptuj), III. pl. razr. — do 20. marca. — Na 4razredn. v Radgoni (mesto) poduč. služba. — III. pl. razr. — do 26. marca. — Učitelj. mesto na 3razredn. v Šmarji (St. Marein am Pikelbach) — šolski okraj okolica Gradec — s plačo po IV. pl. razr. do 28. marca. — Služba nadučitelja in šolsk. vodje na dvozrednici v Baumgarten (Friedberg) s plačo po IV. plač. razr. itd. — do 31. marca.

Spremembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem: Gosp. Šimon Cvahte, poduč. v Konjicah imenovan je nadučiteljem pri Mali nedelji (Ljutomer); gosp. Jože Klopčič, šolski vodja v št. Petru v Savinjskej dolini, postal je nadučitelj ravno tam. Gosp. Konrad Mejovšek, učitelj pri sv. Petru poleg Radgone je prestavljen v Marenberg, isto tako gosp. V. Šetina iz Marenberga v št. Peter poleg Radgone. — Gosp. Jan. Boštjančič, učitelj na Blanci gre v pokoj, gosp. Jak. Ulčar, nadučitelj v št. Petru pod sv. gorami pa je umrl. N. v m. p.!

Na Kranjskem: Na Brezovico pri Ljubljani je šel za II. učitelja g. J. Bajt, in v Šent-Kocijan pa g. A. Pirc, oba izprašana učiteljska pripravnika. — G. Andrej Legat, učitelj v Košani, je prestavljen v Budanje. Za trdno sta postavljena: g. Luka Jelenc, učitelj v Šent-Jurju (pri Kranji) in gosdč. Avg. Klančar, učiteljica v Komendi (pri Kamniku). — Gpdč. M. Smolè, učiteljica na Čateču (v Krškem okraju), je dobila poduč. službo v Sevnici (na Štajerskem). — G. Ludvik Vagaja, učitelj v Jesenicah (na Dolenjskem), je prišel v Kopanje (v Ljubljanski okraj). — Za trdno sta postavljena: g. Jan. Wittreich, II. učitelj v Srednjivasi, in g. Jan. Raktelj, IV. učitelj v Ribnici (oba v Kočevskem okraju). — Umrl je g. Anton Juneč, učitelj v Planini pri Vipavi. R. I. P.!

Listnica.

M. Š. pri sv. L. v Slov. g.: Prepovršno, ima tudi nekaj stvarnih napak. Poskusite kaj drugzega! — E. M. v H: Prejeli in porabimo — če ne v tej, pa v drugi obliki. Le večkrat kaj! — J. St. pi sv. M.: Stvar je nekoliko kočljiva; treba jo še toraj nekoliko prespati. „Čarovnik“ pa pride prihodnjic na vrsto. — „Senčica“: Veselo iznenadeni! Seveda porabimo. Lepa hvala in le večkrat kaj!

Glasnik

slovenskega slovstva

spisal Anton Janežič
mehko vezan 20 kr.

BLAŽE IN NEŽIKA

v
nedeljskejšoli

učiteljem in učencem v poskušajo

spisal Anton Slomšek

III. natis.

mehko vezano 30 kr.

STRIC TOMAŽ

ali

življenje zamorcev v Ameriki

za Slovence izdelal J. B.

s 6 podobami

mehko vezano 15 kr.

Pobotnice

za učitelje,

Pohvalnice

vsakovrstne baže in prav lepo izdelane in

Cerkvene pesmi

za šolsko mladež,

drugi zboljšani natis, ker je prvi že močno pošel,
dobivajo se pri

J. Leon-u,

tiskarju v *Mariboru*,
šolska ulica št. 2.